

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrť leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrť leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 13. oktobra 1869.

Gospodarske stvari.

Kaj je namen umnega plemenjenja in kaj o tem skušnje učé?

Namen umnega plemenjenja je, da si gospodar priredi dobre in lepe živine, kakor je potrebuje za svoje gospodarstvo. Navadno je gospodarjem bolj vstrezeno z dobro živino, kakor z lepo: če pa zamore oboje zediniti, je pa tolikanj bolje. Lepota se tudi rada vjema z dobroto, in tako gospodar, ki potrebuje težke živine, močnega konja imenuje lepega, čeravno ni izdelan v vsem životu po razmerah žlahnega Arabca. Dobra živina je mnogokrat tudi lepa, zlasti kar vprežno živino zadeva, ker tista naprava in postava glave, vratú, hrbta, križa in nog, ki dela konja lepega, ga dela večidel tudi dobrega.

Priredba lepe in dobre živine se opira na stanovitno postavó natore, po kateri se lastnosti starišev prenašajo na otroke. Kakor stariši, tak otrok — to je pravilo, ki večidel veljá, čeravno ne vselej.

Umnim gospodarjem je tedaj na voljo dano si izrejevati dobro in lepo živino, če le hočejo in tudi morejo umno ravnati v živinoreji. Kakor si gospodar zamore zaploditi le lepo in dobro sadje v svoj vrt, v katerem so poprej edine lesnike bile, ravno to zamore tudi gospodar v svojem hlevu doseči, — pa cepiti je treba drevje, ga požlahnovati, mu streči pridno in prilivati itd. Kakor na vrtu, tako v hlevu! Brez uma in pridnosti ne bo nikjer in nikoli nič.

Očiten izgled resnice te so nam mnogotere dežele, ki so jo na visoko stopinjo pripravile z umno in skrbno rejo živine. Kaj mislite, da so Angleži od nekđaj take konje, Švajcarji in Štajarci od nekđaj taka goveda imeli? Nikarte? Vemo, da veliko in največ stori rod, zrak, živež — pa vsega vendar ne, in Španjce, ki so nekđaj imeli najžlahnejše merinoške ovce, so poslednji čas že prekosili Saksonci.

Očiten izgled, koliko je ležeče nad umnim plemenjenjem, nam je tudi človeški rod. Kako močen in čvrst je bil nekđaj, — kakošen pa je sedaj in kakošen še bo, ako se v dovoljenji zakonskega stanú ne bo nič gledalo na telesne lastnosti. Če nektero nevesto in nekterega ženina pogledamo, moj Bog! kakošna sta! v bolnišnico ju poslati bi bolj pametno bilo, kakor jim pravico dati, ljudstvo množiti. Iz tute bo le tuta, in iz pokveke bo le spet pokveka. In tako hira rod za rod, in nemožen na truplu je nemožen tudi v duhu. Tù se tudi očitno vidi, kaj je iz tega, ako se „vse križem“ pari.

Skušnje mnogih let in mnogih dežel so o prenašanji životnih lastnosti starišev na mlade učile sledeče:

1. Na očetih je pri plemenjenji res veliko in naj-

več ležeče, pa vendar ne vse, tudi matere premorejo veliko.

2. Po očetu se izdeluje večidel sprednji del života, koža in dlaka, in sploh vnanjstvo, — po materi pa bolj zadnji del života, velikost mladega in pa notranjstvo, to je, kri, iz ktere se dela meso, mleko, mast, volna itd. in pa duh. Očiten dokaz tega nam je mula; mula je otrok matere kobile in pa očeta osla; poglej jo in vidil boš, kako ji pri glavi osel vùn gleda, — in da je velika kot kobilica itd. Zato je pa tudi znano, da se manjša živina možkega spola po veči ženskega spola več naredi in zlepša. Zato, če hočeš dobro molzno kravo imeti, je treba, da ni le krava (mati) dobra mlekarka, temuč tudi bik (oče) mora biti sin dobromolzne matere.

3. Če bolj stanovitne, po mnogih rodovih nepremenljivo podedovane lastnosti imata oče ali mati, toliko gotovejše je, da tista stanovitna kri se bo prelila tudi v mladino. Če ni živina prave utrjene korenine, se bojo tiste dobre lastnosti, ki jih ima, rade pogubile. Zato tudi pri živini po pravici veljá hvala, če zamoremo reči: „to je še živina stare korenine“.

4. Če sta si oče in mati bolj razločna med sabo, toliko slabeja bo mladina in toliko teže je, dobre ali žlahne lastnosti ene strani spraviti v mladega. Oče in mati si morata v telesnosti enaka biti, potem bo lahko tudi mladina taka; namesto da bi živinorejec z različnimi stariši si zboljšal rod, ga bo še večkrat spačil; tako, na priliko, je znano, da žlahni ovni z grobimi ovcami naredé mlade, katerim se volna „cvirna“, da skor ni za nobeno rabo.

5. Napake in bolezni starišev se pokažejo včasih še le v poznejšem rodu; včasih v prvem ni nič videti tiste napake, ki jo ima oče ali mati, v tretjem ali četrtem pa. Tako tudi nekteri otroci niso ne očetu ne materi podobni, dedcu ali babici (stari materi) pa.

6. Od premladih slabih, pa tudi od starih slabotnih mater, pravijo, da rodé posebno rade mlade možkega spola, nasproti pa po mladih slabih očetih pride več mladine ženskega spola na svet.

7. Sploh je število možke in ženske mladine si zelo enako, tako, da ne moremo ravno reči, da bi prišlo več živine možkega spola na svet kakor ženskega.

Domovina mnogovrstnih sadežev.

Marsikteri izmed naših sedanjih kmetičev bi rad vedel in izvedel: od kod je prišel k nam ta ali uni sadež, o katerem prosto ljudstvo misli, da je naš že od nekđaj. — Hočem jim tedaj vstreči in jim za kratek čas navesti domovino nekterih imenitnijih in nam zelo potrebnih sadežev.